

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.25 (3241) ●

● ЧАЦВЕР, 7 ЛІПЕНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Яскравыя грані “дыяmenta”

Пяць гадоў, як Нацыянальная бібліятэка Беларусі атрымала прапіску ў новым будынку. Таму сёння гэта — знакаміты сімвал сучаснай сталіцы **Стар. 2**

Абрысы новага сяброўства

У наваколлі Дзяржынска пабудуюць вёску Свету **Стар. 2**

У чаканні свята

“Славянскі базар у Віцебску” сёлета абяцае быць цікавым як ніколі **Стар. 4**

Папараць-кветка на шчасце...

Старажытнае Купалле цераз стагоддзі набывае новыя рысы

Кацярына Мядзведская

У памяці — аповеды бабулі пра гулянні, калі ўсёй вёскай адзначалі Юр’еў дзень ці Яблычны спас. З асаблівай пяшчотай расказвала яна мне і пра Купалле. Моладзь тады пераапаналася ў касцюмы выдуманых персанажаў, на вогнішчы спальваліся старыя рэчы. У гэты дзень усе імкнуліся пазбавіцца ад непатрэбнага і дрэннага ў жыцці. І, канешне ж, абавязкова шукалі папараць-кветку.

Дарэчы, папараць-кветку — своеасаблівы сімвал шчасця і дагэтуль штогод шукаюць юнакі і дзяўчаты. Сёння, як і раней, Купалле ладзіцца амаль у кожнай вёсцы, з задавальненнем яго адзначаюць у гарадах. Сёлета, напрыклад, ужо запальвалі купальскія вогнішчы ў парках Мінска, купальскія дзеі адбыліся ў Магілёве, Гомелі, Барысаве.

“Без перабольшання можна сказаць, што Купалле па-ранейшаму папулярнае ў многіх рэгіёнах краіны, асабліва сярод моладзі, — упэўнена старэйшыя навуковы

Купалле здаўна лічыцца адным з самых кранальных святаў, на якім заўсёды шмат кветак і спадзяванняў

супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Таццяна Кухаронак. — Толькі з цягам часу свята стала больш падобнае

да тэатралізаванага дзеяння”. Аднак і цяпер не абыходзіцца Купалле без самых галоўных яго атрыбутаў — пляцення вянок, скачкоў праз вогнішча і, вядома ж, пошу-

ку кветкі папараці.

Між тым са слоў Таццяны Кухаронак вынікае, што самабытныя традыцыі, якія былі ўласцівыя розным рэгіёнам краіны, у жывой абрадавай прак-

тыцы амаль не захаваліся. Напрыклад, у нашых продкаў свята пачыналася са збору лекавых траў і кветак для вянок — крапівы, палыну, мяты, ромонкаў. → **Стар. 3**

Бліжэй да суседзяў

Алена Юрківічэне

Пагадненне аб спрошчаным для жыхароў памежжа перасячэнні мяжы паміж Беларуссю і Літвой ратыфікаваў літоўскі парламент. Беларусь пагадненне, падпісанае ў Мінску ў кастрычніку 2010 года, ратыфікавала яшчэ раней.

Цяпер пастаянным жыхарам памежных раёнаў будзе выдавацца спецыяльны дазвол на спрошчанае перасячэнне мяжы. Такі дакумент не прадастаўляе права на працу, але дазваляе знаходзіцца на тэрыторыі сумежнай дзяржавы да 90 дзён. Кошт дазволу, сапраўднага на працягу пяці гадоў, складзе каля 20 еўра.

Дарэчы, у Літве скарыстацца такімі дазволамі змогуць каля 800 тысяч чалавек, у Беларусі — 600 тысяч, у тым ліку жыхары Гродна і Ліды, якія без віз змогуць ездзіць у Вільню і Друскінінкай.

Як паведаміў карэспандэнт БелТА намеснік старшыні камітэта па замежных справах літоўскага парламента Юсцінас Каросас, гэтае пагадненне неабходна для тых людзей, у каго родныя жывуць у суседніх краінах.

БЕКАПОМНАЕ

Парасткі пяшчоты да роднай зямлі

Сотні тысяч беларускіх дзяцей здолелі выжыць у полімі Вялікай Айчыннай. Многія ўжо адышлі з жыцця, і цяпер іх дзеці нясуць нялёгкае цяжар той гістарычнай памяці. Аповед, які прапануецца ўвазе чытачоў, напісала наша суайчынніца з Кішынёва доктар сельскагаспадарчых навук Кацярына Кухарук. Яна згадвае не толькі пра ваеннае дзяцінства сваёй маці, Зоі Лаўрэнцьеўны Прадзядовіч, але і пра тое, як склаўся яе далейшы лёс, жыццё ўдалечыні ад Бацькаўшчыны.

Дзяўчынку, што нарадзілася ў сям’і Прадзядовічаў у горадзе Барысаве Мінскай вобласці 21 студзеня 1928 года і пазней стала маёй мамай, назвалі Зою: у перакладзе са старажытнагрэчаскай імя гэта азначае “жыццё”. Мае яркія дзіцячыя ўражанні звязаны

з барысаўскай прыродай і домам маёй бабулі Кацярыны Іванаўны Прадзядовіч, якая выхавала чатырох дзяцей і трох унучак. Адна, без мужа гадала! Бо мой дзед Лаўрэнцій памёр па хваробе яшчэ ў 1939-м.

Нялёгка прыйшлося ў першы год вайны бабулі:

за сувязь з партызанамі, хаванне дзяцей суседзяў-яўрэяў-фашысты яе ледзь не расстралялі разам з дзецьмі. Цудам выратаваліся: партызаны прынялі ў свой атрад. Мама расказвала мне і пра люты холад той зімой, і заўсёды голад ваенных гадоў. А свой дзіцячы паёк

На радзіме ў Барысаве

хлеба Зою ўпотаі аддавала малодшай сястрычцы Таццяне — яна ж яшчэ не разумела, што адбываецца, і ўвесь час прасіла есці. А як радаваліся першай ляс-

ной зеляніне партызанскія дзеці! Лясная поліўка з травы і лісця дапамагла ім выжыць. Ды мая мама ўсё жыццё адчувала смяротны подых той халоднай зімы, перажытай у партызанскім лесе: у яе былі абмарожаны пальцы ног, а пасля вайны яе доўга лячылі ад знясілення і дыстрафіі. Старэйшыя яе сястры Дзіяна і брат Аркадзь змагаліся з ворагам, яны ўдастоены звання ўдзельнікаў партызанскага руху.

Пасля вызвалення Беларусі ад фашыстаў мае родзічы жылі ў Барысаве. Але так склаўся лёс, што мая

мама з’ехала ў Малдавію. Яе будучы муж, а мой тата, праходзіў вайсковую службу ў Беларусі. Закахаўся ў Зою з першага погляду. Бабуля сустрэла малдаўскага жаніха насцярожана, не хацела адпусцаць сваю крывінуку ў далёкі край. А ўвесну 1951-га Золя Прадзядовіч і Сідар Рознерыца ўсё ж зарэгістравалі “інтэрнацыянальны шлюб”. З’ехаць у Малдавію маладому аграному Зоі было страшнавата, але каханне аказалася мацнейшым за тыя страхі. Сяло Цыбулёўка Дубасарскага раёна ёй спадабалася.

→ **Стар. 3**

Яскравыя грані “дыямента”

Пяць гадоў таму Нацыянальная бібліятэка Беларусі атрымала прапіску ў новым будынку. Сёння гэта — знакамiты сімвал сучаснай сталіцы.

Ірына Гардзіенка

Свой першы юбілей “дыямент ведаў” сустрэў актыўнай працай. За гэты час колькасць наведвальнікаў бібліятэкі складала каля пяці мільёнаў, а колькасць віртуальных карыстальнікаў перавысіла нават сем мільёнаў.

Штодзень у Нацыянальную бібліятэку запісваецца больш за 100 чалавек, а яе супрацоўнікі выдаюць сваім чытачам каля 10 тысяч кніг. Агульная ж колькасць наведвальнікаў бібліятэкі сёння — 170 тысяч чалавек.

Дарэчы, у дзень юбілею чытачы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі змаглі бясплатна скарыстацца Інтэрнэтам, паслугай капіравання электроннай інфармацыі на здымныя носбіты, а таксама пакінуць дзяцей у спецыяльным пакоі бібліятэкі пад наглядом кваліфікаваных спецыялістаў. Акрамя таго, чытачоў, якія запісаліся ў бібліятэку ў Дзень

Будынак Нацыянальнай бібліятэкі — адзін з архітэктурных сімвалаў Мінска

яе нараджэння, чакала бясплатная экскурсія па “дыяменце ведаў”.

Сёння Нацыяналь-

ная бібліятэка Беларусі — гэта найбуйнейшы адукацыйны, інфармацыйны і культурны цэнтр, тэлека-

мунікацыйны вузел у карпаратыўнай бібліятэчнай сетцы краіны, галоўная ўніверсальная навуковая

бібліятэка Беларусі, вядучая ўстанова ў галінах бібліятэказнаўства, бібліяграфічнага, кнігазнаўства.

Абрысы новага сяброўства

У наваколлі Дзяржынска пабудуюць вёску Свету

Кацярына Мядзведская

Некалькі гадоў таму малады прадпрымальнік Аляксей Чулкоў пабываў у Карэі. Цікавымі падаліся традыцыі, да спадобы прыйшлася нацыянальная кухня, вельмі ўразіў сялянскі побыт. Калі вярнуўся на радзіму, адразу заняўся новай справай — адкрыў невялікі завод і наладзіў у краіне вытворчасць соі. Як вядома, гэты прадукт вельмі папулярны на Усходзе. “У Карэі, напрыклад, гаспадыня шмат часу і намаганняў надае прыгатаванню соі, — гаворыць Аляксей Чулкоў. — Спачатку варыць, потым невялічкімі камочкамі сушыць на працягу некалькіх тыдняў. І толькі пасля такіх складаных працэдур сою скарыстоўваюць у ежы. Стравы без соі, як у нас бульба без солі”. Пасля таго, як прадпрыемства запрацавала, што называецца, на поўную моц, у яго заснавальнік ўзнікла новая ідэя — стварыць міжнародны турыстычны цэнтр, у якім можна было б пазнаёміцца з гісторыяй, культурай, побытам, традыцыямі розных народаў. Так пад Дзяржынскам пачалося будаўніцтва міжэтнічнай вёскі, альбо, як яе называюць, вёска Свету.

Аляксей Чулкоў

вае аўтар праекта, вёскі Свету. Дарэчы, такі міжнацыянальны комплекс створаны ў Самары. Для правінцыйнага расійскага горада ён стаў сапраўдным культурным цэнтрам. У ім праводзяцца шматлікія конкурсы і фестывалі, адзначаюцца нацыянальныя святы, ладзяцца экскурсіі для турыстаў. Ды і жыхары горада з задавальненнем наведваюць “Вёску на Сакалінай гары”, цікава і насычана бавяць там час. Дарэчы, у ЗША таксама папулярныя такія нацыянальныя комплексы, ёсць там рускія і ўкраінскія гісторыка-культурныя цэнтры.

Аляксей Чулкоў першым у сваёй вёсцы вырашыў стварыць карэйскі падворак. І вось у сярэдзіне вялікай пляцоўкі ўжо з’явілася архітэктурная пабудова ў выглядзе пагады ў нацыянальным стылі. “Усё самае лепшае і цікавае пра гэтую краі-

Так, па задуме аўтара, будзе выглядаць вёска Свету

Будзе ў вёсцы і ўкраінскі падворак

ну я імкнуся выказаць праз інтэр’ер, ландшафтны дызайн і, безумоўна, з дапамогай карэйскай кухні,” — прызнаецца аўтар праекта. Сялянская хапка, майстэрня рамесніка, кафэ, а таксама ўсходні парк праектаваліся і ўзводзіліся тут з удзелам карэйскай дыяспары. Ідэя

па аздабленні — таксама за імі. Старшыня Асацыяцыі беларускіх карэйцаў Ры Кімі ўпэўнена: “Шматэтнічная вёска стане вельмі запатрабаванай, яна будзе своеаблівай пляцоўкай міру і згоды паміж народамі”.

Па задуме аўтара, у вёсцы цяпер ствараецца

ўкраінскі хутар разам з майстэрнямі каваля і цесляра, шыном і лазняй. У планах — пабудаваць баварскі кварталчык, цераз брамы якога можна апынуцца, быццам, у Заходняй Еўропе. Аляксей Чулкоў актыўна далучае да будаўніцтва ўкраінцаў і немцаў, якія пражываюць у краіне. “Без удзелу прадстаўнікоў карэнных народаў у нас нічога не атрымаецца, — упэўнены прадпрымальнік. — Бо пачуццё і разуменне роднай культуры перадаецца ад прадзедаў”.

Маладому бізнесмену хочацца далучыць да сваёй ідэі і ўсе іншыя дыяспары. Вёска не стане шматэтнічнай, калі ў ёй не будзе армянскага, рускага, малдаўскага, казахскага і іншых падворкаў. Усяго ў Беларусі, як вядома, пражывае больш за 140 нацыянальнасцяў. На нядаўняй сустрэчы кіраўнікоў нацыянальных аб’яднанняў у Апарце Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Аляксей Чулкоў прадставіў свой праект. “Няважна, хто будзе будаваць свае падворкі ў вёсцы, — лічыць ён, — Галоўнае — як мага паўней прадставіць гісторыю і традыцыі народаў”.

Выданне з нагоды юбілею

Кніга “Дзікае паляванне караля Стаха” Уладзіміра Караткевіча прэзентавана ў дзесяці краінах свету

Аповесць выдадзена на чатырох мовах — беларускай, рускай, украінскай, англійскай — да 80-годдзя з дня нараджэння пісьменніка. З кнігай ўжо пазнаёміліся ў Азербайджане, Арменіі, Казахстане, Латвіі, Літве, Малдове, Польшчы, Расіі, Эстоніі, ва Украіне.

У Расіі кніга была прадстаўлена ў Санкт-Пецярбургу і ў Новасібірскім цэнтры беларускай культуры. У Кіеве прэзентацыя адбылася пры ўдзеле беларускай дыяспары, студэнтаў, якія вывучаюць беларускую мову.

Як вядома, Уладзімір Караткевіч стаў першым беларускім пісьменнікам, які звярнуўся да жанру гістарычнага дэтэктыва. За раман “Чорны замак Альшанскі” ён удастоены Дзяржаўнай прэміі. Многія творы Уладзіміра Караткевіча атрымалі другое жыццё ў кінематографі.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Калі ўсе разам...

У Цюмені адметнымі сталі мерапрыемствы, якія ладзіла Нацыянальна-культурная аўтаномія “Беларусь”

Цыкл “Наша агульная Перамога” быў прымеркаваны да 70-годдзя са дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Распачынала яго 22 чэрвеня мемарыяльнае шэсце “У барацьбе супраць фашызма мы былі разам!”. Ветэраны вайны разам са школьнікамі ўсклалі кветкі да мемарыялу загінуўшых воінаў.

“У тыя цяжкія ваенныя гады наш шматнацыянальны народ выстаў у жорсткай барацьбе з захопнікамі, — з такімі словамі да ўдзельнікаў шэсця звярнуўся старшыня праўлення аўтаноміі “Беларусь” Сяргей Яфімчык. — Тады, у 41-м, Беларусь прыняла на сябе першы ўдар. Змагаючыся з фашыстамі, адстойваючы родную зямлю, рэспубліка страціла кожнага чацвёртага свайго жыхара. Нізка схілім галовы перад дзядзямі і бацькамі нашымі, якія ўсе разам, незалежна ад нацыянальнасці і веравызнання, змагаліся з ворагам. І толькі разам яны змаглі абараніць нашу Радзіму”.

Уладзіслаў Татарынец, г. Цюмень

Папараць-кветка на шчасце...

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Тых раслін, якія і цяпер выкарыстоўваюцца ў народнай медыцыне. Вядома, што найбольшае значэнне збору лекавых траў надавалі на Гродзеншчыне. Потым іх выкарыстоўвалі ў лячэнні або як абярэг.

А самым песенным і відовішчым Купалле было на Віцебшчыне. Аднак літаральна ва ўсіх рэгіёнах лічылася, што тых, хто не прыйдзе на святкаванне, чакае няшчасце. Самай жа багатай на ўсялякія выдумкі была Мінская вобласць. Да прыкладу, для таго, каб убачыць свайго выбранніка,

дзяўчаты зрывалі трыпутнік. З ім трэба было стаць на скрыжаванні і вымавіць: “Трыпутнік, трыпутнік, ты стаіш ля дарогі, бачыш старога і малага, пакажы мне майго мілага”.

Верыць ці не верыць сёння ў тыя містычныя прадказанні — справа добраахвотная. А вось тое, што гэтыя дзеі дайшлі да нас, — факт відавочны. “Абрады такога кшталту і надалей трэба захоўваць, — лічыць загадчыца аддзела Інстытута культуры Беларусі Ала Сташкевіч. — Для гэтага мы сёння распрацоўваем спецыяльныя турыстычныя праграмы,

Купалле па-ранейшаму папулярнае, асабліва сярод моладзі

імкнемся распаўсюджаць фальклорныя дзеі на аграсядзібах”.

Колькасць жа прыхільнікаў Купалля штогод расце. І ўсё

больш само свята набывае новыя рысы. Яны, хутчэй за ўсё, ад сучаснасці. А ці не шкодзіць гэта купальскай аўтэнтчнасці?

Пытанне таксама цікавае. Адказаць на яго мы паспрабуем, але ў наступных нумарах нашага штогодніка.

ВЕКАПОМНАЕ

Парасткі пяшчоты да роднай зямлі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Маляўнічае месца на беразе Днястра, а вакол на схілах — вінаграднікі, сады, палі з рознай гароднінай. Ёсць прастора для дзейнасці агранома!

У сям’і майго таты вайна таксама пакінула страшныя адмеціны. Мой дзядуля, Пётр Майсеевіч, вярнуўся з фронту са шматлікімі асколкамі ў целе, адзін з іх насіў пад сэрцам да канца жыцця. Уся гаспадарка трымалася на маёй другой бабулі, Ганне Раманаўне, прыгажуні-ўкраінцы з залацістай доўгай касой.

Помніцца з дзяцінства такое: мама і тата, прыязджаючы з Кішынева на тыдзень у Цыбулёўку, штодзень хадзілі ў госці, бо нікога нельга было пакрыўдзіць няўвагай. Тую традыцыю і я захоўваю: хіба можна не любіць гасцінных і добрых працаўнікоў? Дарэчы, у нашым родзе ніколі не было “пытання нацыянальнасці і мовы”: дзеці свабодна гаварылі на малдаўскай, рускай, украінскай мовах, а ж сама ведаю і беларускую. Мая мама пачала працаваць аграномам у Цыбулёўцы і ўжо месяцы праз тры добра размаўляла па-малдаўску, з часам стала і галоўным аграномам.

Але ж тата абяцаў каханай дом у Кішыневе — і кветкі пад вокнамі, такія ж прыгожыя, якія калісьці былі ў яе ў Беларусі. Такі дом ён збудаваў і пасадзіў пад вокнамі язмін, бэз і прыгожыя ружы, якія заўсёды радавалі яго жонку. А мяне назвалі ў гонар беларускай бабулі, Кацярыны Іванаўны: я была яе першая ўнучка. З маленства ўвесь летні час я праводзіла ў Барысаве. Шмат гадоў мінула, а мне і па сёння родны той дом, які заўсёды гасцінна збіраў бабуліных дзяцей, унукаў і праўнукаў. Помніцца і вялікі сад са смачнымі яблыкамі і прыгожымі кветкамі. Я прыязджала да любімай бабулі

і ў зімовыя студэнцкія канікулы. Прабіралася нека пражыцкія гурбы, у траскучы мароз. Толькі ўявіце сабе: завіруха, гурбы, а ў напаленай хаце — смажаная бульбачка з грыбамі, піражкі з чарніцамі і лёгкае рабінавае віно.

Зоя Прадзядовіч, 1951 г.

Колькі ж цяпла дарыла бабуля, і як ёй удзячна я за доўгія зімовыя і летнія вечары!

У тым барысаўскім доме зарадзілася мая любоў да кніг: там была вялікая бібліятэка мастацкай і навуковай літаратуры, сабраная маёй цёткай Таццянай. Яна ж навучыла мяне ў дзяцінстве збіраць гербарыі лясных кветак. І на ўроку біялогіі, у Кішыневе, усе вучні былі ў вялікім захапленні ад калекцыі з барысаўскага лесу.

Цяпер мая дарагая цётка, Таццяна Лаўрэнцьеўна, жыве ў Мінску, яна кандыдат медыцынскіх навук. І дачка яе, Алена Рысявец, таксама кандыдат медыцынскіх навук, выкладае ў адной з вышэйшых навучальных устаноў. А ўнучка Кацюша, — студэнтка Беларускага педуніверсітэта імя М. Танка. Яна ўжо аўтар зборніка добрых вершаў. Ці думала калі

Кацярына Іванаўна, што яе дзеці, якіх цяпер называюць “дзеці вайны”, а таксама ўнукі і праўнукі стануць вядомымі, паважанымі ў розных краінах людзьмі? Светлая памяць ёй за тое, што ў віхурах вайны захавала жыццё дзецям, добра выхавала іх, дала ўсім адукацыю. А яшчэ — прышчэпіла расткі любові да роднай зямлі.

Дарэчы, тугу па Радзіме заўсёды мела ў сваім сэрцы і “дзяўчынка вайны” Зоя. Свой адпачынак мая мамачка заўсёды праводзіла на беларускай зямлі. Пераехаўшы з Цыбулёўкі ў сталіцу Малдавіі, яна з 1962 года працавала ў кішынеўскім Дзяржаўным мастацкім музеі — больш за 30 гадоў. За шматгадовую плённую працу і грамадскую дзейнасць у прафсаюзным камітэце адзначана падзякамі, ганаровымі граматамі, прэміямі. Але цяжкая хвароба мужа прымусіла яе пакінуць працу, а калі нарадзіўся ўнук Раман, то і клопаты пра яго запоўнілі астатні час. Яна вельмі радавалася, калі ўнук стаў студэнтам, але, на жаль, не дажыла да таго часу, калі ён з адзнакай закончыў Аграрны ўніверсітэт і паступіў у аспірантуру Малдаўскага НДІ глебазнаўства імя Н. А. Дзімо.

Можа, нехта, прачытаўшы мае нататкі, скажа: а што ж у жыцці Зоі такога адметнага? А тое, што, прайшоўшы ў дзяцінстве праз смротныя жахі вайны, яна не ачарсцвела душою. Яна змагла ўмясціць у сваім сэрцы як вялікую любоў да беларускай зямлі, дзе нарадзілася, так і зямлі Малдовы. А яшчэ Зоя была каханай і сама кахала. І цяпер як успамін пра тое моцнае і сапраўднае каханне квітнеюць у Кішыневе рэдкай прыгажосці ружы ў садзе пры доме, які пабудаваў для яе любімы муж.

Кацярына Кухарук, Малдова

Прыгадваючы суровыя дні

Сямідзесяцігоддзе з пачатку Вялікай Айчыннай вайны вяртае відавочцаў тых падзей і ў трагічны 1941-ы, і ў пераможны 1945-ы

У 1941-м мне было няпоўных 11 год. Наша вялікая і дружная сям’я Барадзіных жыла тады ў Ветцы, што на Гомельшчыне. Мая мама, Пелагея Кандратаўна, была жывёлаводам у мясцовым калгасе, як стаханаўка, ардэнаноска з’яўлялася дэпутатам раённага і абласнога Саветаў дэпутатаў. І вось у самым пачатку вайны ёй даручылі ратаванне калгаснага статку. Дзеля гэтага 16 ліпеня 1941 года, была складзена брыгада з 14 асоб. У яе ўвайшла і мая мама.

Перагон працягласцю 1500 кіламетраў доўжыўся пяць месяцаў. Восень жа і зіма ў 1941-м былі суровыя. У дарозе я дапамагала варыць на вогнішчы страву, даглядала авечак, карміла з соскі ягнят, што з’явіліся на свет раней тэрміну. Першы прыпынак мы дазволілі сабе зрабіць толькі 20 снежня ў сяле Нізаўка Саратаўскай вобласці. Да Волгі яшчэ заставалася каля 200 кіламетраў.

У Саратаўскай вобласці мы засталіся ў эвакуацыі. Там я закончыла чацвёрты і пяты класы, сястра ж — дзесяцігодку, пасля чаго паступіла на арабскае аддзяленне Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта, які знаходзіўся ў эвакуацыі ў Саратаве. У Ленінградзе яна сустрэлася з нашым братам Пятром. Паранены на фронце і дэмабілізаваны, ён паступіў на фізічны факультэт таго ж універсітэта, стаў яго прафесарам і загадчыкам кафедры.

Што ж датычыцца мяне, то ў верасні 1944 года я з мамай вярнулася ў знявечаную вайной Ветку, пайшла ў шосты клас, па сутнасці аднавіла ў сваёй школе камсамольскую арганізацыю, была ў ёй камсоргам.

У 1949 годзе, закончыўшы дзесяцігодку, я далучылася да сястры і брата — паступіла на аддзяленне геадэзіі і картаграфіі геаграфічнага факультэта Ленінградскага ўніверсітэта. А затым, у 1954 годзе, мяне накіравалі на работу ў “Ленгідрапраект”. 31 год я праектавала там гідраэлектрастанцыі і гідратэхнічныя збудаванні, у тым ліку Саянскую і Шушанскую ГЭС, тады самыя магутныя на планеце.

А выйшаўшы на пенсію, стала сябрам таварыства “Спецыялізаваны фонд расійска-беларускага партнёрства “Белыя Росы”. І вось тут зноў нечакана сустрэлася са слядамі той жахлівай вайны. Нека ў ліпені 2008 года па даручэнні прэзідэнта нашага фонду Ірыны Ігараўны Роговай я пайшла на Піскароўскія мемарыяльныя могілкі і адшукала там стэлу ў памяць пра 12 тысяч маладых беларускіх рамеснікаў, якія былі перавезены ў Ленінград і загінулі там у час блакады. Стэла стаяла, нібы загубіўшыся, у баку ад галоўнай алеі, пасярод газона. Ужо на наступны дзень з дазволу дырэктара мемарыяла я зрабіла там невялікія клумбы, пасадзіла на іх кветкі. З таго часу я рэгулярна наведваюся да стэлы: наводжу там парадак, абнаўляю кветнікі.

Сёлета я і іншыя сябры фонда “Белыя Росы” расказвалі наведвальнікам мемарыяла пра трагічны падзвіг 14–16-гадовых беларускіх падлеткаў, якія працавалі на ленінградскіх заводах, вырабляючы зброю для фронту. Адрэзаныя вогненнай лініяй ад дома, ад бацькоў і родных, знясіленыя, яны гінулі пад бомбамі і абстрэламі, замярзлі ў інтэрнатах і па дарозе на завод, паміралі ад голаду. Калі мы гаварылі пра гэта, у слухачоў з’яўляліся на вачах слёзы.

Раіса Барадзіна, г. Санкт-Пецярбург

НАПЯРЭДАДНІ

У чаканні свята

“Славянскі базар у Віцебску” сёлета абяцае быць цікавым як ніколі

Таццяна Пастушэнкава

Аргкамітэт Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” рыхтуе асабліваю праграму. Паглядзець сёлета і сапраўды будзе што. Юбілейны фестываль абяцае шмат эмоцый, жывыя гутаркі з кумірамі, яркія сустрэчы, сюрпрызы. Музыка, папулярная і класічная, фальклор, тэатр, жываліс і фатаграфія — усім відам мастацтва знайшлося месца ў насычанай праграме. Дарэчы, шмат мерапрыемстваў пройдзе за некалькі дзён да адкрыцця фестывалю, а таксама пасля яго закрыцця. Гэта — выставы, кінапаказы, тэатральныя сустрэчы.

Пад час форуму ўпершыню пройдзе таксама і фестываль мастацтваў беларусаў свету.

Цікавым на “Славянскім базары” абяцае быць гала-канцэрт адкрыцця фестывалю, удзельнікамі якога стануць Мікалай Баскаў, Дзіма Білан, Валеры Лявонцьеў, арт-група “Хор Турэцкага”, Таісія Павалій, Патрысія Каас, пераможцы “Еўрабачання-2011” азербайджанскі дуэт Эл&Нікі і іншыя. Беларусь на канцэрце-

Летні амфітэатр у Віцебску ўжо гатовы прымаць удзельнікаў і гасцей фестывалю

адкрыцці прадставяць ансамблі “Песняры” і “Сябры”, Мікалай Скорыкаў, Ірына Дарафеева, Настасся Віннікава, Данііл Каз-

лоў, танцавальныя і харэаграфічныя калектывы.

Усяго ж за дзесяць дзён на пятнаццаці фестывальных

пляцоўках пройдзе больш як семдзсят мерапрыемстваў, у тым ліку ў Летнім амфітэатры — дваццаць адзін канцэрт.

САМАРОДАК

Чараўнік з Чырвонага Бору

Ну што за дзіва?! У казачных персанажах, якія нарадзіліся з кавалкаў дуба ці сасны, раптам выгляне аблічча самога майстра...

Леанід Екель

— А ніякага дзіва і няма, — запэўнівае мяне Аляксандр Масла. — Калі я займаюся разьбой, то ўвесь час усміхаюся. Вось усмешка і пераходзіць на фігуркі. Таму і мордачкі ў іх такія вясёлыя.

Аляксандр, дарэчы, і сам нагадвае казачнага персанажа. Каранасты, магутны, як дубок на паляне. Са смяшынкамі ў вачах. Гэткі добры і шчодры на дзівосы чараўнік.

— Ну, а калі сур’ёзна, — прадаўжае ён, — То ў маіх работах больш натуралізм. Яны бліжэй да жывога. Падглядзеў я штосьці ў прыродзе, запамніў да самай дробкай дэталі — вось і ўзнікла ў галаве карцінка. Наддыдзе час — возьмеш яе, жывую, і пераносіш на дрэва.

Калі ў Белавежскай пушчы ён ствараў рэзідэнцыю Дзеда Мароза (а гэта больш за 60 скульптур пад адкрытым небам), журналіст з Масквы аніяк не хацеў паверыць, што майстар з глыбінкі не мае ні малюнкаў, ні эскізаў, ні тым больш — мадэлі з гіпсу... Узяў Аляксандр дубовы кругляк у рост чалавека, бензапілу ў рукі. “Жык! Жык!” — зрэзаў усё лішняе. Журналіст ад яго не адыходзіць. Толькі фотаў-

пышка за спіной бліскае. Дайшла чарга і да стамесак. А праз некалькі гадзін — вось ён, Вадалей. Тая работа вельмі ўразіла журналіста. “Вы сапраўдны чарадзеі!” — і паціснуў яму руку.

А Аляксандр тлумачыць усё проста: “Такі ў мяне творчы стыль”. Зрэшты, са стылем у яго звязана цэлая гісторыя.

Пяць гадоў таму запрасілі яго на “Славянскі базар” у Віцебск. Вызначылі месца ў “Горадзе майстроў”. Выкладвае майстар інструменты. І здаровы дубовы цурбан — таксама. Разьбірае пазіраючы ды пасмейваюцца: “О, цяпер справа пойдзе. Майстар прыехаў!” “Смейцеся, смейцеся з самавука, — думаў ён пра сябе. — Паглядзім, што вы заўтра скажаце”. Гэта ён так, каб трохі сябе падбадзёрыць. Пра перамогу і гаворкі не ішло: куды, думаў, яму цягацца з сапраўднымі народнымі майстрамі...

Раздалі заданні. “Мне дастаўся “Пяючы анёл”, тэрміны жорсткія: з 9-ці ранку да 16-ці дня, — згадвае ён. — А работа складаная: кожнае пёрка ж трэба выдзеліць... І вось — падвядзенне вынікаў. Раптам чую: “За вернасць старой школе разьбы па дрэву і ... стылю (а я ж не ведаў,

Аляксандр Масла і яго творы

што такі стыль наогул існуе!) журы аднагалосна прызнала пераможцам Аляксандра Масла за работу “Пяючы анёл”. А потым Надзея Бабкіна ў мой гонар выканала песню. Гэта было цудоўна!”

Мы гутарылі з ім, і раптам сыпануў дожджык. Але “жыхары” аграсядзібы Аляксандра Масла “Закінуты рай” паводзілі сябе так, быццам нічога не адбывалася: заглядаўся на прывабнасці Русалкі цар Нептун, касуля карміла сваіх дзетак, бясконцай песняй заліваўся цецярук...

“Чаму я так назваў аграсядзібу? Раней тут была звалка, балота. А зняважаная зямля — страта для прыроды. І для чалавека, хоць у гэтым варварстве цалкам яго віна. Але яшчэ не позна, падумаў, стра-ту гэтую пераўтварыць у рай”. Ён упэўнены: гады праз два закінуты куточак зямлі ля пасёлка Чырвоны Бор стане сапраўдным раем. У яго абавязкова атрымаецца, бо, гаворыць, яму памагае Бог.

Прыцягальнае знаёмства

Вольга Багачова

Выстава расійскіх мастакоў праходзіць у Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва

Выставу падрыхтаваў і прывёз у горад на Дзвіне народны мастак Расіі, член-карэспандэнт Расійскай акадэміі мастацтваў прафесар Смаленскага дзяржаўнага ўніверсітэта Генадзь Намероўскі ў рамках творчага супрацоўніцтва паміж віцебскімі і смален-

кімі мастакамі.

Аўтарамі 70 прадстаўленых работ з’яўляюцца мастакі з розных рэгіёнаў Расіі, а таксама краін, што ўваходзілі ў СССР. Гэтыя творцы ў 60–80-х гадах мінулага стагоддзя ўдзельнічалі ў дзейнасці Дома творчасці “Сенеж”. Экспазіцыя, сфармаваная з разнапланавых твораў гэтага перыяду, дае магчымасць пазнаёміцца з творчасцю маладых мастакоў, убачыць іх станаўленне.

І Гран-пры, і дыпломы

Лідзія Новікава

З поспехам выступіў тэатр гарадскога Дома культуры “Гродзенская надзея” на XX Міжнародным фестывалі тэатраў дзяцей і моладзі “Балтык-Сатэлід-2011” у польскім горадзе Сейны

Працу творчага калектыва з Гродна адзначылі Гран-пры адразу два журы — дзіцячае і маладзёжнае. Дыпломам за лепшую рэжысуру ўганаравана рэжысёр спектакля “Сымон-музыка” Наталля Дацэнка. Дыпломы атрымалі таксама Алег Жутжда — за касцюмы, Наталля Кірэева — за харэаграфію. Лепшымі выканаўцамі мужчынскай і жаночай ро-

Акцёры “Гродзенскай надзеі”

лей сталі Барыс Балахонаў і Вераніка Барцэвіч.

З узнагародай вярнуўся з Польшчы і другі тэатр “Гродзенскі званочак”. Ён прывез прыз прафесійнага журы. Усяго ў міжнародным фестывалі ўдзельнічалі дзевятнаццаць маладзёжных і дзіцячых тэатраў з Беларусі, Украіны, Літвы, Эстоніі, Польшчы.